

RITA TORTI MAZZI, *Quando interrogare è pregare. La domanda nel Salterio alla luce della letteratura accadica*, San Paolo, Cinisello Balsamo 2003, 446 s. (Studi sulla Bibbia e il suo ambiente, 7)

Z satysfakcją należy odnotować publikację monografii autorstwa Rity Torti Mazzi, dostępnej od niedawna dla czytelnika znającego język Dante-go. W tej trzyczęściowej pozycji podejmuje ona próbę ustalenia roli pytań w Psalterzu hebrajskim. Nie chodzi przy tym o klasyczne zdania pytające, dzięki którym zamierza się uzyskać informację słowną, ale o pytania służące do osiągnięcia innych celów.

Pierwsza część omawia fenomen „pytania” na kanwie semantyki językoznawczej (s. 25-55). W oparciu o teorię aktów mowy, zainicjowaną przez J. L. Austina, a zwłaszcza na podstawie opracowań S. Statiego i M. Crisarięgo, określa siłę sprawczą (performatywną) pytań, ich zastosowanie, okoliczności wpływające na sposób wypowiedzi mówcy oraz powinności, jakie nakładają na ich odbiorcę. Te wstępne refleksje, które uściślają zamysł mówcy pragnącego coś uzyskać od odbiorcy, służą jako płaszczyzna odniesienia dla zrozumienia strategii pytań skierowanych przez oranta mezopotamskiego lub psalmistę biblijnego do boskiego odbiorcy.

Rozważania drugiej części monografii koncentrują się wokół pytań pojawiających się w tekstach akadyjskich z okresów starobabilońskiego, średniobabilońskiego i nowoasyryjskiego (s. 58-153). Biorąc pod uwagę sztuczność języka oranta, właściwym zabiegiem metodologicznym okazało się opisowe przedstawienie pytań, które występują w dokumentach odzwierciedlających życie i żywy język epoki. W tym celu autorka omawia materiał pochodzący z listów mezopotamskich i wydobywa na światło dzienne listy-modlitwy, które były kierowane do bóstw celem pozyskania ich pomocy. Wreszcie opisuje różne znaczenia i odcienie znaczeniowe zdań pytających pochodzących z modlitw akadyjskich.

Przedmiotem analiz trzeciej części książki (s. 156-304) są wszystkie pytania bezpośrednie pojawiające się w Psalterzu, częstokroć poszerzone – dla ich pełniejszego zrozumienia – o zdania pytające zawarte w narracjach biblijnych i tekstach prorockich. Na podstawie kryterium, które określa, kto jest mówcą, a kto odbiorcą, autorka dzieli materiał psalmiczny na trzy

grupy. Rozważa pytania, które psalmista kieruje do Boga i do innych odbiorców. Pod jej lupą znalazły się ponadto pytania sformułowane przez inne osoby: występnych, ludy, Boga.

W zakończeniu R. Torti Mazzi streszcza obszernie przeprowadzone przez siebie analizy, porównując materiał mezopotamski z biblijnym (s. 305-330). Przedstawia korzyści płynące z posługiwania się pytaniami w listach i modlitwach oraz uwypukla bogactwo wyrażen literackich. I tak, na przykład, pytania w formie oświadczeń wyrażają: zdumienie, podziw, trwogę, przyjaźń, wierność, zaufanie, krytykę, wzgardę, oburzenie, zniechęcenie, a nawet i rozpacz. Mają one siłę prośby, sugestii i dyskretnych wyrzutów. Dzięki zestawieniu strategii językowych oranta mezopotamskiego z odpowiednimi strategiami stylistycznymi psalmisty jest możliwe zrozumienie pobudek skłaniających często do wyboru form pytających w modlitwie. A określenie różnic w zastosowaniu pytań w modlitwie mezopotamskiej i biblijnej umożliwi analizę ich specyficznego charakteru performatywnego, nie tyle wobec bóstwa jako odbiorcy, co raczej samego oranta.

Cztery apendyksy przedstawiają w tabelach wszystkie pytania przeanalizowane w publikacji (s. 333-373). Książkę wieńczy bibliografia (s. 385-409) i indeksy (s. 411-437).

Monografia odznacza się jasnością opisu i przejrzystością stylu. Proponowane stwierdzenia są trafnie zilustrowane licznymi przykładami. Już samo ich wydobycie z materiałów mezopotamskich promuje niniejsze studium. Ze względu na brak konkordancji autorka musiała wnikliwie przejrzeć wiele tekstów. Dzięki temu powstał szeroki repertuar modlitw, okno na świat starożytnego Bliskiego Wschodu, kopalnia kulturowa, z której czerpał przecież biblijny psalmista. Wieloletnia oraz solidna praca autorki została uwieczniona wartościowym wkładem w rozwój teologii biblijnej Psalterza, postrzeganego tym razem przez pryzmat pytań będących modlitwą.

Rzym

STANISŁAW BAZYLIŃSKI OFMConv.